

SZOLNOKY KÁLMÁN

Hunyadi János Gimnázium és Szakközépiskola
Csorna

Egy szemészprofesszor pedagógiai előadásáról

GRÓSZ EMIL (1865—1941) professzor 1894-ben lett egyetemi magántanár a szemtükrözés tanának előadására a Budapesti M. Királyi Tudományegyetemen.

Az erdélyi származású szemész jelentős életművet mondhat magáénak, s nevét a szemészet, a szemorvoslás klasszikusai között tartják számon. Jelentős orvosi, oktatói (pedagógiai), szakirodalmi tevékenységet fejtett ki. Foglalkozott a látóideg tabeszes atrophijával, a pangásos papillával, a szem tébécé-vel. Szemészeti iskolát nevelt fel. Publikált nemcsak idehaza, hanem külföldön is. Szerkesztője volt a Szemészet, társszerkesztője az Orvosképzés című lapoknak. Jelentősebb művei: Szemészeti diagnosztika (1893), Előadások a szemtükrözésről (1897), A szemészet kézikönyvét pedig társszerzőként írta (1901—11).

Nyilvánvaló, hogy Grósz Emil pedagógiai nézetei, gyakorlati pedagógiája előadásaiban érhetőek tetten. Az 1897-ben közzétett munkája, az „Előadások a szemtükrözésről”, 15 előadást foglal magában. Ezek az előadások az egykori hallgatót és a mai olvasót arról győzik meg, hogy Grósz Emilt a pedagógia tudománya éppoly hőfokon foglalkoztatta, mint az orvoslás.

Pedagógiai előadása nyomán feltárukozik előttünk az a kontúr, amely ezt a nemzedéket oly naggyá tette. Mint említettem, a szemtükrözésről szóló előadásaiból egy előadást, nevezetesen az elsőt, a pedagógiai nézeteinek kifejtésére szánt. A II—IV. előadás a szemtükrözés elméletéről és technikájáról, az V—X. előadások a szemtükr alkalmazásairól, s végül a XI—XV. előadás a szemfenék elváltozásainak jelentőségéről szól az általános betegségek diagnosztizálásában.

Már a könyv előszavában felfedezhető a tisztelet és az érzelmi összefonódás. Tisztelet mesterének, s érzelmi összefonódás hallgatóival a közös munka során. Így ír erről:

„Az az óhajtam, hogy mesterem és főnököm, Schulek Vilmos e könyvben az ő szellemében való munkálkodást lássa, tanítványaimat pedig a közös munkában eltöltött órákra emlékeztesse.”

Platon Szokratésze mondja, hogy a csodálkozás igen jól illik a gondolkodáshoz, minthogy vele kezdődik a kutatás. A tudományos kutatás, oktatás alaphangulata pedig valamely adott dologba való csodálkozó belemélyedés.

Ez a csodálkozó belemélyedés az alapja Grósz Emil orvoslási és pedagógiai (oktatói) munkájának. Ez a csoda látható is legtöbbször érzékszervünkben. „A látóideg fő megtekintésekor egy agyideget, sőt fejlődése alapján joggal mondhatjuk, egy agyrészletet a maga mezítelenségében látunk, a vér keringését átlátszó falú erekben figyelhetjük meg, s mindezt a törő közegek hatalmas nagyítása mellett!”

Az érdeklődést az orvosláshoz, az oktatáshoz a csodálkozó belemélyedés adja. S innen már látható az oktatás célja, amiről Grósz Emil így ír: „Érdeklődésük erőt fog adni, hogy ne csak megmutassam a tudomány házát, hanem, hogy Önöket benne otthonossá is tehessem.” Aki ismeri tudománya határait, s azt saját erejével ismerte meg, az lesz otthonos a tudományban. A csodálkozó érdeklődés, ami oktatót és hallgatót egyaránt hatása alatt tart, az otthonosságba, a tudomány művelésének otthonosságába, mint célba vezet.

A cél eléréséhez mindenekelőtt alázatra (a tudomány, a mester, a tanítvány iránt), van szükség. „... midőn Önöket a szemorvoslás legszebb részletével, a szemtükrözés tanával akarom megismertetni, tanítva, magam is tanulni fogok.” S a XV. előadásának végén ugyanerről az alázatról beszél: „Hiszen azok, akik ezeket a feladatokat (mármint diagnosztikai) meg fogják oldani, Önök között vannak. Akik ma tanítványaim, holnap már munkatársaim lesznek, s ki tudja, nem mestereim-e?!”

A módszer a gyakorlatokon kívül az előadás. Az előadás mint módszer prioritásáról mondta: „Az előadás nem mérkőzhetik egy jó tankönyv teljességével, nem is tartalmazhatja annak kimerítő adatait, s mégis sokszorosán többet nyújt annál, mert nemcsak feltárja az ismeretek halmazát, hanem meg is mutatja az utat, mely az igazság felismerésére vezetett, sőt, ha az előadó feladata magaslatán áll, egyes kérdések megoldása éppen hallgatóinak érdeklődése által, azok segítségével sikerül.”

Továbbá „...az élő előadás jelentősége hatalmából mit sem veszített. Sőt, éppen ma, mikor a szakirodalom óriási terjedelmet nyert, még inkább van szükség vezetőre, ki ennek labirintjét már bejárta...”

Grósz Emil pedagógiai nézeteiben az élő szó és közvetlen érintkezés (előadás) mint módszer mellett — amint a fentiekből is kitűnik — helyet kap a tanár és a tanítvány együtt dolgozása, amit a tanár pedagógiai érdeklődése, a hallgató szemorvostani rácsodálkozása, felfedezése irányít.

A szemészprofesszor módszereiben a gyakorlatok mellett az előadások elsődlegességét hirdeti, mert mint írja: A könyv általánosít, az előadó egyénesít. S erre az egyénesítésre van szüksége az eredményes oktatásnak. A tanár és tanítvány együttműködése kijelöli számára a sokrateszi módszert: „Hiszen a természettudományok tanítására ma sincs alkalmasabb módszer, mint Boerhave eljárása, ki a sokrateszi módszert a klinikai oktatásba bevezette.”

A tanulási szabadság megszorításokat igényel, viszont a tanítási szabadság, amelyen az összes tudományos siker nyugszik, megnyirbálása az eredménytelenséghez vezet. Grósz Emil e nézeteiből következik, hogy az önálló, a szuverén tanáregyéniséget tartja egyedül eredményesnek. Vagyis „...hogya a docens ne szorítkozzék úgyszólván kurzusok eldarálására, hanem igyekezzék a maga lábán is járni.”

A szemészprofesszor filozófiai alapú pedagógiai nézeteiben a csodálkozó elmélyedés az érdeklődés elindítója, az oktatás célja pedig a tudományban való otthonosság, ami az alázatosság (mester, tanítvány, tudomány iránt) eszközével, az előadás és gyakorlat, valamint a tanító és tanítvány együttműködésének módszerével érhető el. Pedagógus ideálja a szuverén tanáregyéniség.

Grósz Emil professzor idézett gondolatai nemcsak a felsőoktatásban, hanem az alap- és középfokú oktatásban is megfontolandók. Grósz Emil a hivatottak azon kis csoportjához tartozott, akik tudományukat önmagukért is művelték. Nemcsak a természet, hanem a pedagógia titkaihoz is közel akart kerülni.

IRODALOM

1. GRÓSZ EMIL: Előadások a szemtükrözésről. Budapest. 1897. 132. p.
2. GRÓSZ EMIL: Szemészeti diagnosztika. Dobrowsky és Franke. Budapest, 1893.
3. MAGYAR ÉLETRAJZI LEXIKON Budapest, 1967. 625. p.